

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä hankintalain muuttamiseksi.

ARVO ry on yhteiskunnallisten ja arvolähtöisten yritysten yrittäjä- ja elinkeinoelämän järjestö. Tehtävämme on edistää yhteiskunnallisten ja missiolähtöisten yritysten toimintaedellytyksiä. Missiomme on auttaa yhteiskunnallisia yrityksiä menestymään. Lisäksi tavoitteenamme on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakenteiden vahvistaminen.

ARVO on myös osa työ- ja elinkeinoministeriön rahoituksella vuosina 2021–2023 käynnistettyä Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskusta, joka nyt jatkaa toimintaansa ESR+-rahoituksella.

Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry:ssä on lähes 80 jäsentä eri toimialoilta. Jäsenyritystemme liikevaihto vaihtelee alle 100 000 eurosta yli 250 miljoonaan euroon ja henkilöstömäärä muutamasta lähes 3 500 henkilöön.

Kaiken kaikkiaan Suomessa on tunnistettu noin 3 000 yhteiskunnallista yritystä. Niiden yhteenlaskettu liikevaihto on yli 6 miljardia euroa ja ne työllistävät yli 60 000 henkilöä. Eniten yhteiskunnallisia yrityksiä toimii sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalvelujen toimialoilla sekä työllistämisessä. Julkinen sektori on yhteiskunnallisille yrityksille tärkeä asiakas.

European Social Enterprise Monitor 2023–2024 tutkimuksessa liiketoiminta julkisen sektorin kanssa nousi isolle osalle yhteiskunnallisia yrityksiä niiden tärkeimmäksi tulonlähteeksi. Tutkimukseen vastanneet yhteiskunnalliset yritykset toivovat julkiselta hallinnolta eniten juuri hankintaprosessien

yksinkertaistamista ja parantamista. Lisäksi toivottiin, että yhteiskunnallisilta yrityksiltä ostettaisiin useammin ja enemmän.

Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry on samaa mieltä esityksen tavoitteesta turvata laadukkaat julkiset palvelut. On totta, että julkisia hankintoja tehostamalla voidaan saavuttaa myös kustannussäästöjä, mutta yksisilmäisesti rahaa tai hintaa yksittäisessä hankinnassa tuijottamalla ei koskaan saavuteta tehokkaita ja vaikuttavia hankintoja, jotka tuottavat kustannussäästöjä julkiselle sektorille kokonaisuutena.

Pidämme markkinakartoituksen edistämistä ja hankinnan huolellista valmistelua äärimmäisen tärkeinä ja kannatettavina tavoitteina.

Myös pyrkimys lisätä pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin on hyvä. Näin edistetään samalla myös yhteiskunnallisten yritysten mahdollisuuksia – myös niistä suurin osa on pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Hankintojen vastuullisuuden parantaminen on välttämätöntä, jotta pystymme rakentamaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämpää yhteiskuntaa.

Emme kuitenkaan usko, että lakiesityksessä ehdotetut keinot johtavat toivottuihin tavoitteisiin. Vaikuttaa siltä, että esitetyt keinot sisältävät paljon poikkeuksia, jotka vesittävät tavoitteiden saavuttamisen. Lisäksi keinot vaikuttavat keskenään ristiriitaisilta. Vaarana on myös, että pakottava sääätely jäykistää hankintoja ja estää hyvien, innovatiivisten käytäntöjen kehittämistä ja leviämistä.

Näyttää selvältä, että esitetyt keinoja ei ole pystytty tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti ja arvioimaan niiden vaikutuksia riittävästi eri näkökulmista. Tästä kertoo myös se, että enemmistö esitystä valmistelleeseen työryhmään osallistuneista tahoista on jättänyt esitykseen eriävän mielipiteensä.

Koska esitetyt tavoitteet julkisten hankintojen kehittämiseksi ovat kuitenkin äärimmäisen tärkeitä, esitämme, että valmistelua jatketaan, jotta tavoitteiden saavuttamiseksi löydetään tasapainoinen ratkaisu.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä

keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Kallama Susanna
Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry